

Bir qərinənin faciəsi

Erməni faşistlərinin törətdiyi Qaradağlı qətlamından 33 il ötür

Son iki əsr ərzində azərbaycanlılara faciələr yaşadan, qətlamlarla, soyqırımları ilə üz-üzə qoyan erməni faşistləri qanlı əməllərini Birinci Qarabağ müharibəsi dövründə də davam etdirərək bəşəri cinayətlər törədiblər.

Hələ 1992-ci il fevralın 26-da baş verən, əsrin faciəsi adlandırılan Xocalı soyqırımına qədər erməni qanıçənləri azərbaycanlılara qarşı kütləvi qətlamlar törədərək Azərbaycanın Ermənistanla həmsərhəd Qazax rayonunun Bağanis Ayrım kəndinin, keçmiş Dağlıq Qarabağda azərbaycanlılar yaşayan İmarət Qərvənd, Tuğ, Səlakətin, Axullu, Cəmilli, Nəbilər, Meşəli, Həsənabad, Kərkicahan, Qaybalı, Malibəyli, Yuxarı və Aşağı Quşçular kəndlərinin işğalı zamanı həmin yaşayış məntəqələrinin dinc əhalisinin bir hissəsini qabaqcadan hazırlanmış plan əsasında xüsusi amansızlıqla qətlə yetirmişlər.

Erməni canilərinin Azərbaycan xalqına qarşı törətdikləri qanlı cinayətlərdən biri də 1992-ci il fevralın 17-də Qaradağlıda həyata keçirilmişdir.

Kənddə hər bir ailə faciə ilə üzləşib

1980-ci illərin sonlarından erməni şovinistləri guya keçmiş Dağlıq Qarabağda sosial-iqtisadi gerilik olduğu bəhanəsi ilə bu vilayətin Ermənistanla birləşdirilməsi üçün, əslində, çoxdan hazırladıqları qanlı planlarını işə saldılar. 1988-ci il fevralın 13-də Xankəndinin mərkəzi meydanında ermənilərin fasiləsiz mitingləri başladı. Fevralın 20-də isə onlar Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinin İcraiyyə Komitəsinin sessiyasını çağırıdılar və azərbaycanlı deputatların iştirakı olmadan qərar qəbul etdilər ki, DQMV Azərbaycanın tərkibindən çıxır və Ermənistanla birləşdirilir. Bu qeyri-qanuni qərardan və o vaxtkı ittifaqın mərkəzi hakimiyyətindən dəstək alaraq daha da azğınlaşan ermənilər azərbaycanlılara qarşı açıq aydın təzyiqlər göstərməyə, silahlı hücumlar təşkil etməyə, bu yolla onları Dağlıq Qarabağdan sıxışdırıb çıxarmağa başladılar. 1991-ci ildən sonra isə vəziyyət o hala çatdı ki, artıq erməni silahlıları Qarabağın dağlıq hissəsində azərbaycanlılar yaşayan kənd və qəsəbələri bir-bir işğal etməyə başladılar. Qoca, qadın, uşaq demədən mülki əhalini qətlə yetirdilər, girov götürdülər.

O dövrdə ölkəmizdə hakimiyyətdəkilərin səriştəsiz olması, Milli Ordunun tam formalaşmaması səbəbindən demək olar ki, rus ordusunun dəstəyini alan mütəşəkkil erməni silahlı birləşmələrinə qarşı kəndlərimiz, qəsəbələrimiz, şəhərlərimiz tək-tək mübarizə aparmağa, müqavimət göstərməyə, qorunmağa məcbur olmuşdu. Bu qeyri-bərabər döyüşlərin nəticəsi isə ərazilərimizin işğalı, dinc əhalimizin qətləmi ilə nəticələnirdi.

1992-ci il fevralın 17-də erməni qanıçənləri Xocavənd rayonunun Qaradağlı kəndində faciə törədiblər.

"Qaradağlı bizim yarı, ağırılı yerimizdir. Camaatımız çox əziyyətlərə, zülmələrə məruz qalıb. Demək olar ki, kənddə hər bir ailə faciə ilə üzləşib. Qaradağlıda atamı, qardaşımı, qardaşımın oğlunu, dayımı, qaynımı, əmilərimi, əmim oğlanlarını itirmişəm. Hamısı mənim doğmalarım idi. Mən faciə törədilməmişdən əvvəl kənddən çıxmışdım. O zaman 22 yaşım var idi. Heç yadımdan çıxmaz. Faciədən sonra əsir və girovluqdan azad olan həmkəndlilərimizdən yaxınlarımızı, itkinlərimizi soruşurduk. O insanların dedikləri bizi dəhşətə gətirirdi. İnsanlara olmazın işgəncələr veriblər, döyüblər, ac-susuz saxlayıblar, dişlərini, dirnaqlarını çıxarıblar... Bu faciəni unutmaq mümkün deyil. İstəyim odur ki, Qaradağlıya qəhrəman kənd adı verilsin".

Qaradağlı kəndində yaşanan faciənin miqyasını az da olsa gözlər önünə gətirən bu dəhşətli sözlər həmin kəndin sakini Məlahət Tağıyevanın sonradan mətbuata verdiyi müsahibəsindəndir.

Kənd sakinlərinin hər 10 nəfərindən biri qətlə yetirilib

Xocavənd rayonunun Qaradağlı kəndi də hələ 1988-ci ildən erməni təhdidi ilə üz-üzə qalmaqda başlayıb. Kənd sakinləri o zaman qəhrəmanlıqla doğma yurdlarının müdafiəsinə qalxıb və şəhid veriblər. Məlumatla görə,

1990-cı il noyabrın 24-də 3 nəfər kənd sakini Xocavənd-Xankəndi yolunun 6 kilometrliyində erməni quldurları tərəfindən vəhşicəsinə qətlə yetirilib. 1991-ci il yanvarın 9-da kəndə gələn UAZ markalı avtomobil ermənilər tərəfindən atəşə tutulub, bir nəfər öldürülüb, 4 nəfər yaralanıb. Onlardan 2-si sonralar aldığı yaralardan dünyasını dəyişib. Ermənilər 1991-ci il martın 8-də kəndin yaxınlığında 2 nəfəri vəhşicəsinə qətlə yetiriblər. Həmin il iyunun 28-də kəndin 3 kilometrliyindəki fermada 6 sakin - 3 kişi və 3 qadın diri-diri yandırılıb. 1991-ci il sentyabrın 8-də Ağdamdan Qaradağlıya gələn sənişin avtobusu Xocavənd-Xankəndi yolunun 5-6 kilometrliyində erməni quldurları tərəfindən atəşə tutulub. Avtobusdakı 40 nəfərə yaxın sənişindən 2 oğlan, 6 qadın həlak olub. 1992-ci il yanvarın 8-də kəndin yaxınlığında daha bir azərbaycanlı vəhşicəsinə qətlə yetirilib.

1992-ci il fevralın 14-də erməni quldurları xarici muşdulların, xüsusilə Xankəndidə yerləşən sovet ordusunun 366-cı alayının texnikasından və canlı qüvvəsindən istifadə etməklə əlaqəsi hər tərəfdən kəsilən, kömək-siz qalan Qaradağlı kəndinə hücum keçiblər. Kənddə olan 104 sakin və 14 əsgər sonuncu gülləyə qədər 4 gün düşmənlə mübarizə aparıb. Döyüşlərdə biri qadın olmaqla, 14 nəfər həlak olub. Silah-sursatı tükənən qaradağlılar sonda ermənilər tərəfindən əsir və girov götürüldülər.

Kəndin Böylik bağı adlanan yerində 23 sakin erməni cəlladları tərəfindən güllələnib, əksəriyyəti silos quyusunda yaralı halda diri-diri basdırılıb. Sakinlərin bir hissəsi Qaradağlı-Xankəndi yolu üzərində yerləşən erməni kəndlərində maşınlardan düşürülərək güllələnib. İki nəfər Zəki bulağında, 2 nəfər Cəmiyyət kəndində öldürülüb. Girovluqda olan 8 nəfər kənd sakininə ermənilər əzab və işgəncələr verərək onları amansızlıqla qətlə yetiriblər. Dörd nəfər müxtəlif dövrlərdə şəhid olub. Beş nəfərin taleyi bu günə qədər məlum deyil.

Qaradağlı kəndi 1992-ci il fevralın 17-də işğal edilərək

yandırılıb, dinc əhaliyə qarşı soyqırımı həyata keçirilib. İşğal zamanı 118 nəfər əsir götürülüb, 33 nəfər güllələnib. Erməni cəlladlar öldürülənləri və yaralı halda olanları bir yerdə təsərrüfat quyusuna tökərək torpaqlayıblar. Ümumilikdə əsir və girov götürülənlərdən 68 nəfəri öldürülüb, 50 nəfəri böyük çətinliklərlə azad edilib. Girov götürülənlərdən 10 nəfəri qadın, 2 nəfəri məktəbli olub. Azad edilənlərin 5 nəfəri qadınlara olmaqla 18 nəfər aldıqları sağalmaz yaralardan sonralar vəfat edib. Əsir və girovluqda saxlanılanlarla vəhşi, vandalizm hərəkətləri ilə davranılması, insanların başlarının kəsilməsi, diri-diri basdırılması, dişlərinin çəkilməsi, ac-susuz saxlanmaları, döyülərək öldürülmələri insanlığa qarşı törədilmiş cinayət hadisəsi idi.

Ermənistanın dövlət səviyyəsində həyata keçirdiyi soyqırımı cinayəti nəticəsində Qaradağlı kəndində iki ailənin hər birindən 4 nəfər qətlə yetirilib, 43 ailə öz başçısını itirib, 146 uşaq yetim qalıb. Qaradağlıya Ermənistan silahlı qüvvələrinin həmlələri zamanı qətlə yetirilənlərdən 10-u qadın, 8-i məktəb yaşlı uşaq olub. Qaradağlı kəndində 91 nəfər, kənd sakinlərinin hər 10 nəfərindən biri qətlə yetirilib. İşğal nəticəsində kənddə 200 ev, 1 mədəniyyət evi, 320 yerlik orta məktəb binası, 25 çarpayılıq xəstəxana binası və digər obyektlər, azərbaycanlılara məxsus tarixi, dini, mədəni abidələr və qəbiristanlıq dağıdılıb. Kəndin 800 nəfərə yaxın sakini məcburi köçkün düşüb.

Şəhidlərimizin qisası alındı

Azərbaycan qazandığı parlaq Qarabağ zəfəri ilə ərazilərində suverenliyini təmin etdi, bayrağını bütün zirvələrində dalğalandırdı. Bu tarixi qələbələri ilə vətənimizin bütövlüyü uğrunda XX və XXI əsrin müxtəlif dövrlərində neçə-neçə ərazimizdə erməni vəhşilərinin soyqırımı, qətləmi ilə üzləşən günahsız insanlarımızın da qanı yerdə qalmadı. Müqəddəs şəhidlərimizin qisası alınaraq onların ruhları şad edildi.

Xalqımıza düşmən kəsilərək qanına susayan, onlara qarşı cinayət əməlləri törədən qatil ermənilər isə indi Bakıda ədalət qarşısında mühakimə olunurlar və bir-bir layiqli cəzalarını alırlar.

*Yasəmən MUSAYEVA,
"Azərbaycan"*